

Україна під владою Литви та Польщі

Частина 1

ПЛАН:

- 1. Литовські племена та їх об'єднання.**
- 2. Утворення і піднесення Великого князівства Литовського.**
- 3. Кревська унія.**
- 4. Правління Вітовта та Городельська унія.**
- 5. Велике князівство Руське.**

1. Литовські племена та їх об'єднання.

Литовські племена

В XI-XII ст., коли про литовців почали згадувати в німецькі хроніки і руські літописи литовська група складалася з **6 племен**:

- **прусси** (від гирла р. Німан до р. Вісла);
- **жмудини** (на північ від р. Німан);
- **корсь або курони** (на південь від р. Німан);
- **ятвяги** (між р. Німаном та Бугом);
- **жемголи** (південне узбережжя Західної Двіни);
- **летголи або лотиші** (північне узбережжя Західної Двіни).

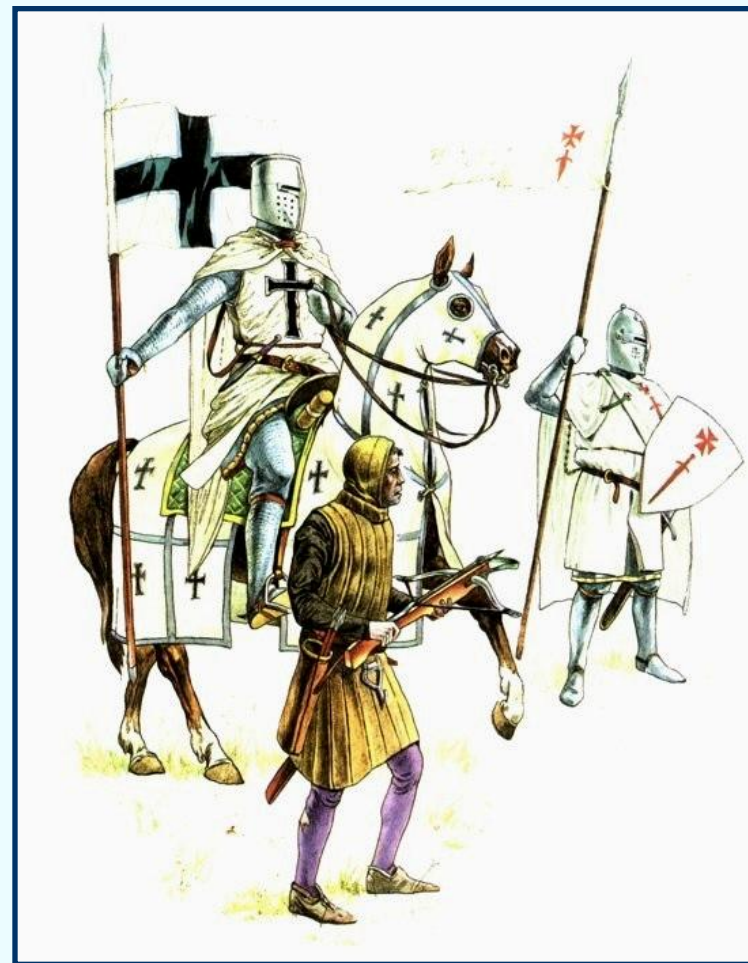
Художник: Ольшанский Б.

Наступ Римської церкви на ЛИТОВЦІВ

1202 р. – в землях лівів (Естонія) засновано **орден Меченосців**.

1230 р. – завоювання земель пруссів почав **Тевтонський орден**.

1237 р. - ордени об'єднали свої зусилля.

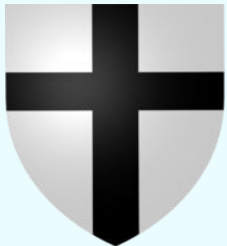
1202

Лівонський
орден
Меченосців

Тевтонський
орден

1230

Перший “збирач” литовської землі князь **Міндовг (1236-1263)**

Діяння Мендовга

- У **1230-1240** рр. об'єднав литовські племена;
- У **1250-х** рр. **приєднав Чорну (Німанську) Русь** з містами Гродно, Волковиськ, Слонім, Новгородок (Новогрудок), який зробив своєю столицею.

**РОСТ ВЕЛИКОГО КНЯЖЕСТВА
ЛИТОВСКОГО ДО 1462 г.**

**Приєднання
Чорної Русі
Столиця
Новоградок**

- Территория Новгородского княжества (владение Миндовга) в 1230-40-х гг.
- ЮЗ. граница балтов в нач. XII в.
- Земли, присоединенные к ВКЛ
- при Миндовге (до 1263)
- при Тройдене и Витене (1270-1316)
- при Гедимине (1316-41)
- при Ольгерде и Кейстуте (1345-77)
- при Витовте (1392-1430)
- 1422
- 1340
- 1366
- 1384-1422
- Земли ВКЛ, временно входившие в состав других государств в годы владения
- Верховские княжества, зависимые от ВКЛ
- Дикое Поле, номинально зависимое от ВКЛ
- Территория ВКЛ к 1462 г.
- Границы других государств на 1462 г.
- Столицы государств
- Центры воеводств (с 1413) и автон. земель

Діяння Міндовга

- У **1230-1240** рр. об'єднав литовські племена.
- У **1250-х** рр. приєднав **Чорну (Німанську) Русь** з містами **Гродно, Волковиськ, Слонім, Новгородок** (Новогрудок), який зробив своєю **столицею**.
- У **1251** р. віддав Лівонському ордену деякі суміжні землі, **вихрестився**.
- У **1253** р. коронований як **король Литви**.

Діяння Міндовга

- У **1230-1240** рр. об'єднав литовські племена.
- У **1250-х** рр. приєднав **Чорну (Німанську) Русь** з містами **Гродно, Волковиськ, Слонім, Новгородок** (Новогрудок), який зробив своєю **столицею**.
- У **1251** р. віддав Лівонському ордену деякі суміжні землі, **вихрестився**.
- У **1253** р. коронований як **король Литви**.
- У **1254** р. віддав **Чорну Русь з Новгородком сину галицького князя Данила Романові як феода**. Але у кінці 1250-х почався новий конфлікт з Данилом та Васильком Романовичами.
- У **1261** р. відрікся від християнської віри і знову почав **боротьбу з орденами**. Заключив союз з володарем Великого Новгороду Дмитром (сином Олександра Невського).
- **1263** р. Мендовга та двох його молодших синів вбили.

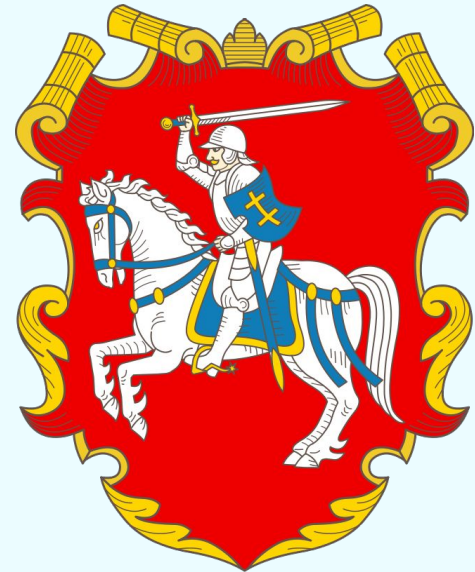
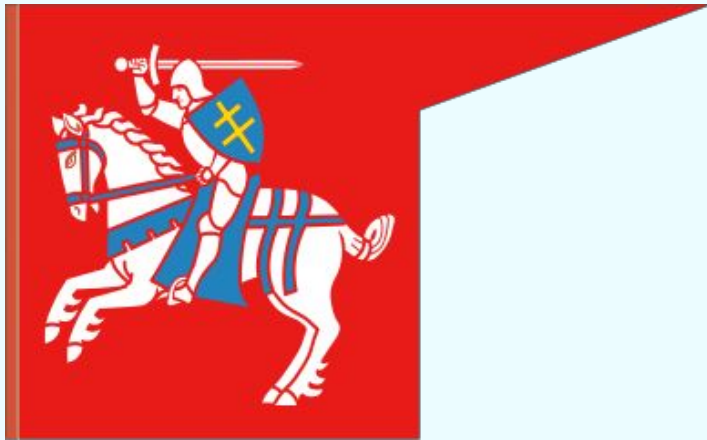
**РОСТ ВЕЛИКОГО КНЯЖЕСТВА
ЛИТОВСКОГО ДО 1462 г.**

Литовська держава за Міндовга

- Территория Новгородского княжества (владение Миндовга) в 1230-40-х гг.
- ЮЗ. граница балтов в нач. XII в.
- Земли, присоединенные к ВКЛ
- при Миндовге (до 1263)
- при Тройдене и Витене (1270-1316)
- при Гедимине (1316-41)
- при Ольгерде и Кейстуте (1345-77)
- при Витовте (1392-1430)
- 1422
- 1340
- 1366
- 1384-1422
- Земли, временно входившие в состав ВКЛ и годы владения
- 1384-1422
- Земли ВКЛ, временно входившие в состав других государств в годы владения
- Верховские княжества, зависимые от ВКЛ
- Дикое Поле, номинально зависимое от ВКЛ
- Территория ВКЛ к 1462 г.
- Границы других государств на 1462 г.
- Столицы государств
- Центры воеводств (с 1413) и автон. земель

2. Утворення і піднесення Великого князівства Литовського

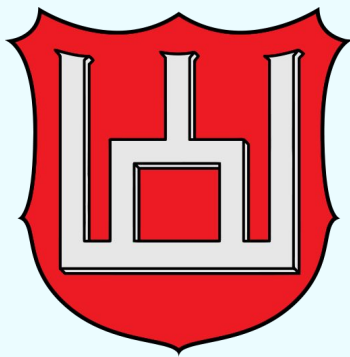

Великі князі Литовські

- **Тройнат - 1263-1264**
- **Войшелк - 1264-1267**
- **Шварно Данилович - 1264-1269**
- **Роман Вовк - 1268-1270**
- **Тройден - 1270-1282**
- **Довмонт - 1282-1285**
- **Бутигейд (Будикид) - 1291**
- **Будивид – між 1291 та 1295 роками.**

Витень

Великий князь
Литовський
(1291-1316)

Розширення території

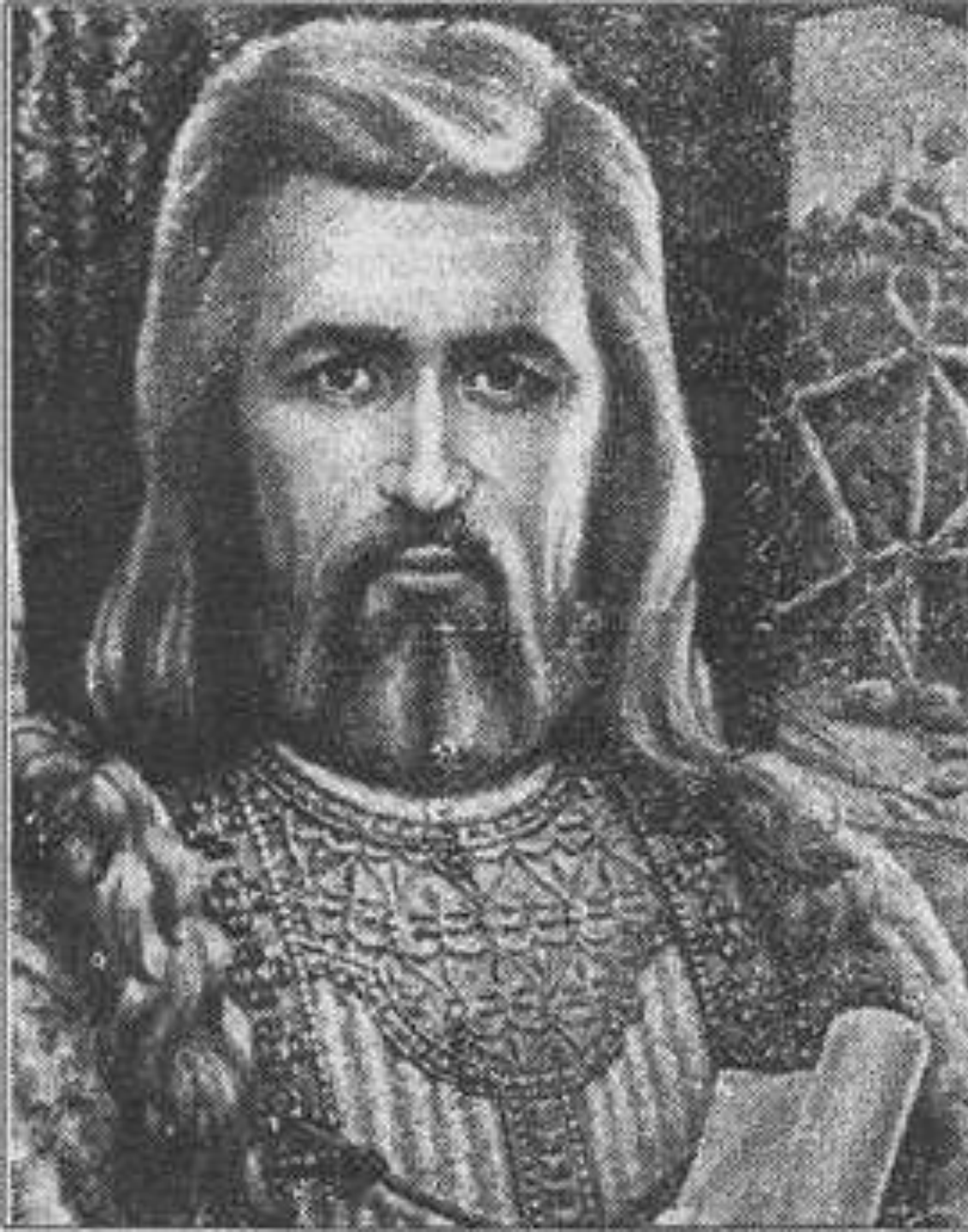
- **Чорна Русь та Новгород-Литовське князівство**
- **Кривицько-Дреговицька** земля (з Полоцьком та Вітебськом)
- **Берестейсько-Дорогичинська** земля

РОСТ ВЕЛИКОГО КНЯЖЕСТВА ЛИТОВСКОГО ДО 1462 Г.

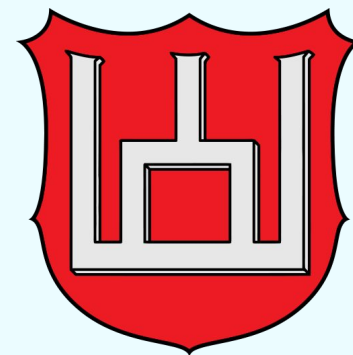
Велике князі́вство Литовське за Вітєня

- Территория Новгородского княжества (владение Миндовга) в 1230-40-х гг.
- ЮЗ. граница балтов в нач. XII в.
- Земли, присоединенные к ВКЛ
- при Миндовге (до 1263)
- при Тройдене и Витене (1270-1316)
- при Гедимине (1316-41)
- при Ольгерде и Кейстуте (1345-77)
- при Витовте (1392-1430)
- 1422
- 1340
- 1366
- 1384-1422
- Земли ВКЛ, временно входившие в состав других государств в годы владения
- Верховские княжества, зависимые от ВКЛ
- Дикое Поле, номинально зависимое от ВКЛ
- Территория ВКЛ к 1462 г.
- Границы других государств на 1462 г.
- Столицы государств
- Центры воеводств (с 1413) и автон. земель

Гедимін

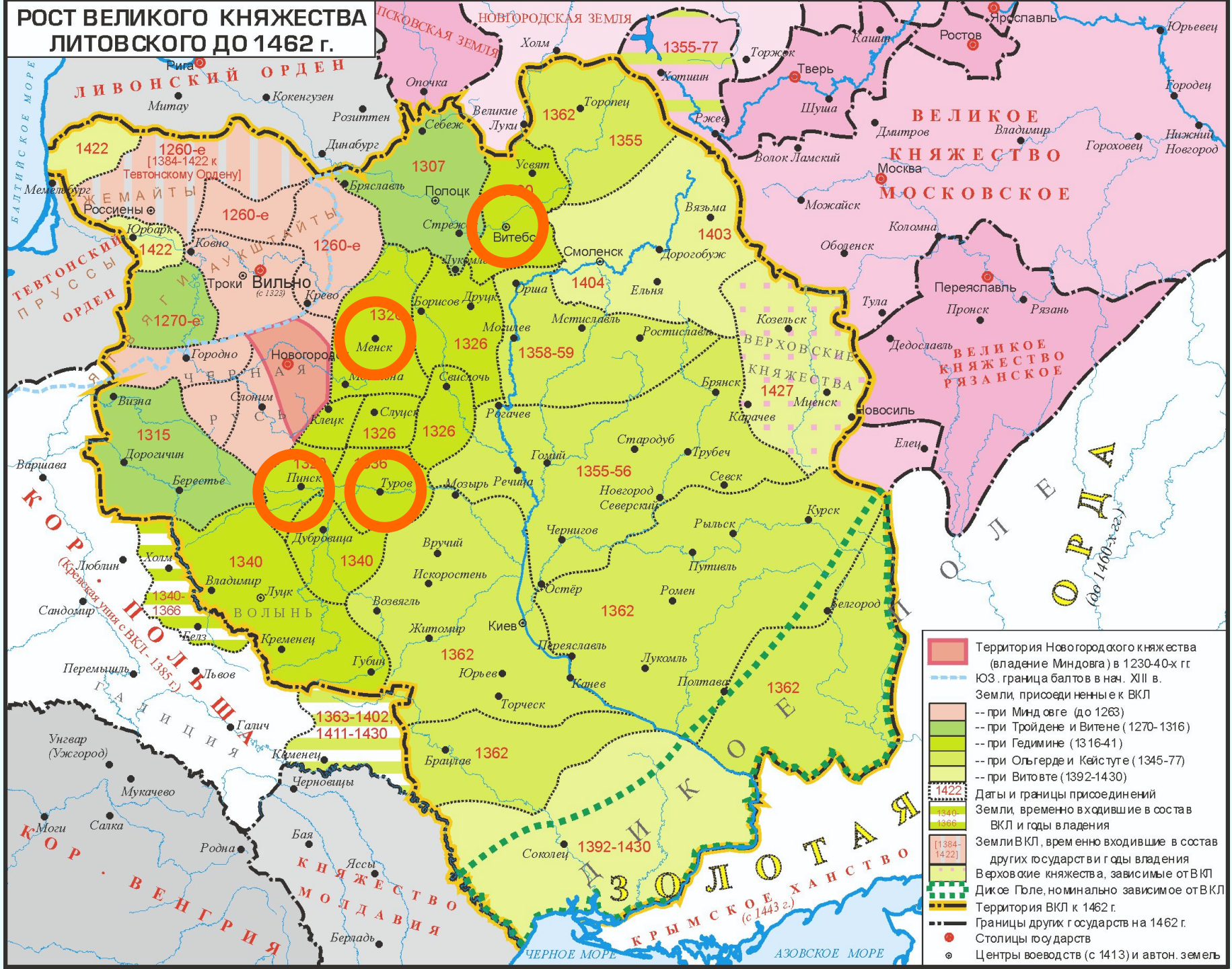
**Великий князь
Литовський
(1315-1341)**

Діяння Гедиміна

- Постійна **боротьба** з **німецькими** **орденами**.
- Під владу Гедиміна **мирно** перейшли **руські землі** з містами **Вітебськ** (1320), **Мінськ** (1326), **Турів** и **Пінськ** (1336) та інші **землі відвойовані у Золотої орди**.

РОСТ ВЕЛИКОГО КНЯЖЕСТВА ЛИТОВСКОГО ДО 1462 г.

- Территория Новгородского княжества (владение Миндоуга) в 1230-40-х гг.
- ЮЗ. граница балтов в нач. XIII в.
- Земли, присоединенные к ВКЛ
 - при Миндоуге (до 1263)
 - при Тройдене и Витене (1270-1316)
 - при Гедимине (1316-41)
 - при Ольгерде и Кейстуте (1345-77)
 - при Витовте (1392-1430)
- Даты и границы присоединения
- Земли, временно входившие в состав ВКЛ и годы владения
- Земли ВКЛ, временно входившие в состав других государств в годы владения
- Верховские княжества, зависимые от ВКЛ
- Дикое Поле, номинально зависимое от ВКЛ
- Территория ВКЛ к 1462 г.
- Границы других государств на 1462 г.
- Столицы государств
- Центры воеводств (с 1413) и автон. земель

Діяння Гедиміна

- Постійна **боротьба** з німецькими орденами.
- Під владу Гедиміна **мирно** перейшли руські землі з містами **Вітебськ** (1320), **Мінськ** (1326), **Турів** и **Пінськ** (1336) та інші землі відвойовані у Золотої орди.
- В 1321 р. розбив об'єднані сили князів Київського, Переяславського, Галицького і двох Брянських. Васалами Гедиміна стали мінський, лукомський, друцький, берестейський, дрогичинський князі.

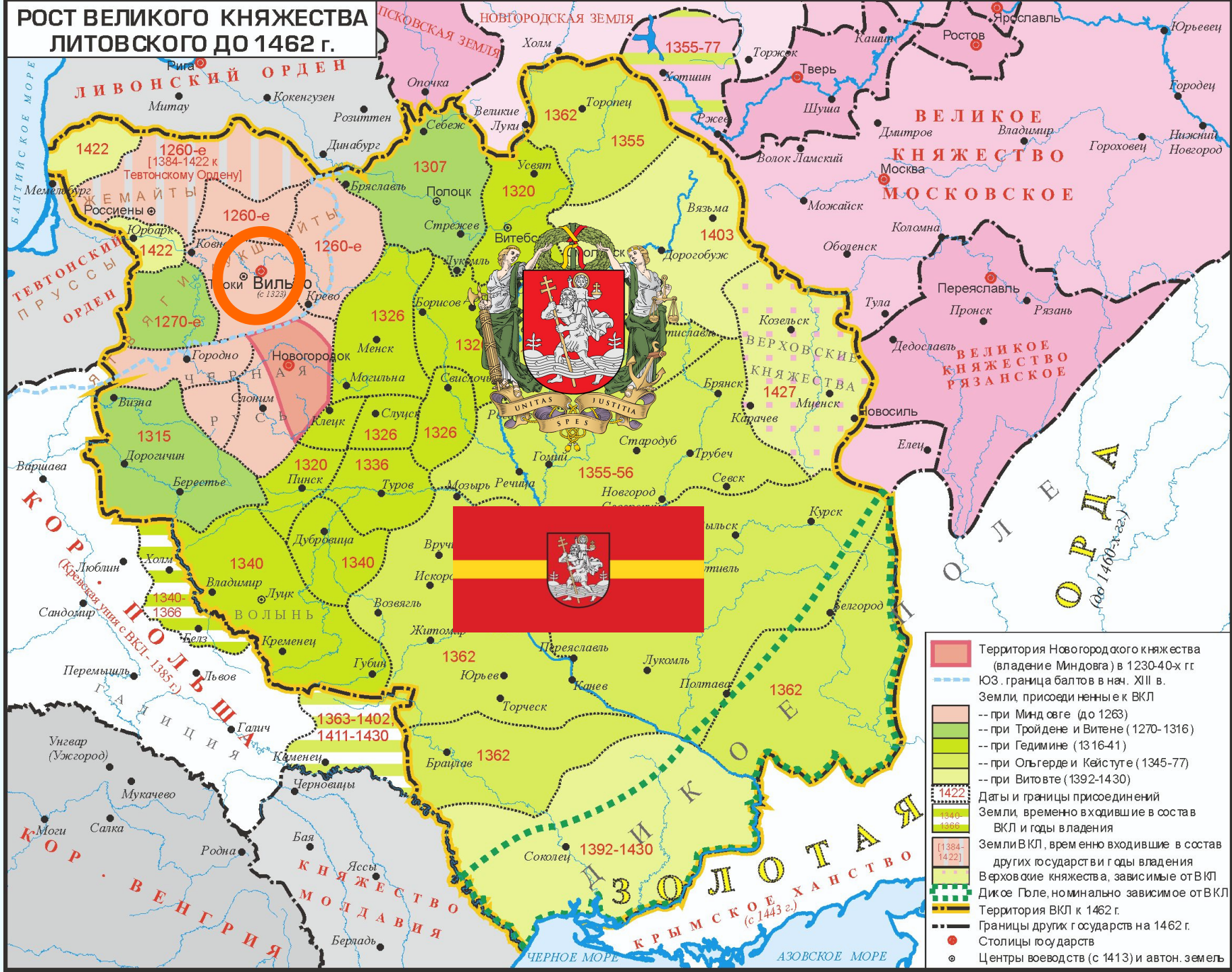

В'їзд Гедиміна до Києва

Діяння Гедиміна

- Постійна **боротьба** з німецькими орденами.
- Під владу Гедиміна **мирно** перейшли руські землі з містами **Вітебськ** (1320), **Мінськ** (1326), **Турів** и **Пінськ** (1336) та інші землі відвойовані у Золотої орди.
- В 1321 р. **розбив об'єднані сили князів Київського, Переяславського, Галицького і двох Брянських**. Васалами Гедиміна стали мінський, лукомський, друцький, берестейський, дрогичинський князі.
- У 1323 р. заснував місто **Вільно**, яке зробив столицею.

РОСТ ВЕЛИКОГО КНЯЖЕСТВА ЛИТОВСКОГО ДО 1462 г.

- Территория Новгородского княжества (владение Миндовга) в 1230-40-х гг.
- ЮЗ-граница балтов в нач. XII в.
- Земли, присоединенные к ВКЛ
- при Миндовге (до 1263)
- при Трайдене и Витене (1270-1316)
- при Гедимине (1316-41)
- при Ольгерде и Кейстуте (1345-77)
- при Витовте (1392-1430)
- 1422
- 1340
- 1366
- [1384-1422]
- Земли ВКЛ, временно входившие в состав других государств в годы владения Верховских княжеств, зависимые от ВКЛ
- Дикое Поле, номинально зависимое от ВКЛ
- Территория ВКЛ к 1462 г.
- Границы других государств на 1462 г.
- Столицы государств
- Центры воеводств (с 1413) и автон. земель

Діяння Гедиміна

- Постійна **боротьба** з німецькими орденами.
- Під владу Гедиміна **мирно** перейшли руські землі з містами **Вітебськ** (1320), **Мінськ** (1326), **Турів** и **Пінськ** (1336) та інші землі відвойовані у Золотої орди.
- В **1321 р.** розбив об'єднані сили князів **Київського, Переяславського, Галицького і двох Брянських**. Васалами Гедиміна стали мінський, лукомський, друцький, берестейський, дрогичинський князі.
- У 1323 р. заснував місто **Вільно**, яке зробив столицею.
- З **1340 р.** на **Волині** княжив син Гедиміна **Любарт**.

РОСТ ВЕЛИКОГО КНЯЖЕСТВА ЛИТОВСКОГО ДО 1462 г.

- Территория Новгородского княжества (владение Миндоуга) в 1230-40-х гг.
- ЮЗ. граница балтов в нач. XII в.
- Земли, присоединенные к ВКЛ
 - при Миндоуге (до 1263)
 - при Тройдене и Витене (1270-1316)
 - при Гедимине (1316-41)
 - при Ольгерде и Кейстуте (1345-77)
 - при Витовте (1392-1430)
- Даты и границы присоединения
- Земли, временно входившие в состав ВКЛ и годы владения
- Земли ВКЛ, временно входившие в состав других государств в годы владения
- Верховские княжества, зависимые от ВКЛ
- Дикое Поле, номинально зависимое от ВКЛ
- Территория ВКЛ к 1462 г.
- Границы других государств на 1462 г.
- Столицы государств
- Центры воеводств (с 1413) и автон. земель

Діяння Гедиміна

- Постійна **боротьба** з німецькими орденами.
- Під владу Гедиміна **мирно** перейшли **руські землі** з містами **Вітебськ** (1320), **Мінськ** (1326), **Турів** и **Пінськ** (1336) та інші **землі відвойовані у Золотої орди**.
- В 1321 р. розбив об'єднані сили князів Київського, Переяславського, Галицького і двох Брянських. Васалами Гедиміна стали мінський, лукомський, друцький, берестейський, дрогичинський князі.
- У 1323 р. заснував місто **Вільно**, яке зробив столицею.
- З **1340 р.** на **Волині** княжив син Гедиміна **Любарт**.
- Титулував себе **«королем литовців і руських»**.
- **Вів боротьбу з Московським князівством** у союзі з містом Твер.
- Під час облоги замку Баєрбург **загинув від пострілу з рушниці**, які тільки но з'явилися в Європі.

**РОСТ ВЕЛИКОГО КНЯЖЕСТВА
ЛИТОВСКОГО ДО 1462 г.**

Велике князі́вство Литовське за Гедиміна

- Территория Новгородского княжества (владение Миндовга) в 1230-40-х гг.
- ЮЗ. граница балтов в нач. XII в.
- Земли, присоединенные к ВКЛ
- при Миндовге (до 1263)
- при Тройдене и Витене (1270-1316)
- при Гедимине (1316-41)
- при Ольгерде и Кейстуте (1345-77)
- при Витовте (1392-1430)
- 1422
- 1340
- 1366
- 1384-1422
- Земли ВКЛ, временно входившие в состав других государств в годы владения
- Верховские княжества, зависимые от ВКЛ
- Дикое Поле, номинально зависимое от ВКЛ
- Территория ВКЛ к 1462 г.
- Границы других государств на 1462 г.
- Столицы государств
- Центры воеводств (с 1413) и автон. земель

Гедиміновичі

Гедимін був тричі одружений і від трьох шлюбів мав **7** синів і **6** дочок Згідно з літописами, він ще за життя розділив свої землі між синами:

- **Ольгерд** (бл. 1296—1377) — Крево;
- **Кейстут** (1297—1382) — Жмудь, Троки і Гродно;
- **Монтвід** (бл. 1300—1348) отримав Кернаве і Слонім;
- **Нарімунт** (бл. 1300—1348) — Пінськ;
- **Коріат** (бк. 1300- бл. 1362) — Новогрудок;
- **Любарт** (бл. 1300—1384) — Володимир, Луцьк і Волинь;
- **Євнутій** — Вільну.

Євнутій

**Великий князь
Литовський
(1341-1345)**

Ольгерд

**Великий
князь
Литовський
(1345-1377)**

Діяння Ольгерда

- У 1345 р. **Ольгерд** разом з братом **Кейстутом** взяв Вільно і **скинув** брата **Євнута**.
- **Союз двох братів** зберігався до смерті Ольгерда, **Ольгерд** *зосередився на розширенні меж держави*, а **Кейстут** - на обороні її від хрестоносців.

Кейстут

Діяння Ольгерда

- У **1345 р.** **Ольгерд** разом з братом **Кейстутом** взяв Вільно і **скинув** брата **Євнута**.
- **Союз двох братів** зберігався до смерті Ольгерда, Ольгерд зосередився на розширенні меж держави, а Кейстут - на обороні її від хрестоносців.
- Близько **1355 р.** Ольгерд відвоював **Брянськ**, після чого йому підкорилися багато уділів **Чернігово-Сіверського княжіння**.
- В **1362 р.** розбив на берегах р. **Сині Води** трьох татарських князів, які управляли Подільською землею, після чого в руках Ольгерда опинилася **вся ліва половина басейну Дністра**. Подільську землю Ольгерд віддав племінникам, **сином Коріата**.
- Заняття **Києва** відбулося без боротьби: Ольгерд змістив ординського намісника й віддав Київ в управління своєму синові **Володимиру**.

РОСТ ВЕЛИКОГО КНЯЖЕСТВА ЛИТОВСКОГО ДО 1462 г.

- Территория Новгородского княжества (владение Миндоуга) в 1230-40-х гг.
- ЮЗ. граница балтов в нач. XIII в. Земли, присоединенные к ВКЛ
- при Миндоуге (до 1263)
- при Тройдене и Витене (1270-1316)
- при Гедимине (1316-41)
- при Ольгерде и Кейстуте (1345-77)
- при Витовте (1392-1430)
- 1422
- 1340
- 1366
- [1384-1422]
- Земли ВКЛ, временно входившие в состав других государств в годы владения Верховские княжества, зависимые от ВКЛ
- Дикое Поле, номинально зависимое от ВКЛ
- Территория ВКЛ к 1462 г.
- Границы других государств на 1462 г.
- Столицы государств
- Центры воеводств (с 1413) и автон. земель

Боротьба з Польщею та Московією

- Ольгерд вів запеклу боротьбу за Волинь з **Польським королівством**, королями Казиміром III та Людовиком.
- В **1377 р.** заключена угода, згідно з якою **уділи Берестейський, Володимирський і Луцький** відійшли до Литви, а **Холмська і Белзька землі** - до **Польщі**.

РОСТ ВЕЛИКОГО КНЯЖЕСТВА ЛИТОВСКОГО ДО 1462 г.

- Территория Новгородского княжества (владение Миндоуга) в 1230-40-х гг.
- ЮЗ. граница балтов в нач. XII в.
- Земли, присоединенные к ВКЛ
 - при Миндоуге (до 1263)
 - при Тройдене и Витене (1270-1316)
 - при Гедимине (1316-41)
 - при Ольгерде и Кейстуте (1345-77)
 - при Витовте (1392-1430)
- Даты и границы присоединения
- Земли, временно входившие в состав ВКЛ и годы владения
- Земли ВКЛ, временно входившие в состав других государств в годы владения
- Верховские княжества, зависимые от ВКЛ
- Дикое Поле, номинально зависимое от ВКЛ
- Территория ВКЛ к 1462 г.
- Границы других государств на 1462 г.
- Столицы государств
- Центры воеводств (с 1413) и автон. земель

Боротьба з Польщею та Московією

- Ольгерд вів запеклу боротьбу за Волинь з **Польським королівством**, королями Казиміром III та Людовиком.
- В **1377 р.** заключена угода, згідно з якою **уділи Берестейський, Володимирський і Луцький** відійшли до Литви, а **Холмська і Белзька землі** - до **Польщі**.
- За весь час князування Ольгерда точилася вперта **боротьба з Московським князівством** за руські землі. У 1368 та 1370 рр. Ольгерд **двічі ходив на Москву**, проте не займав її.
- Таким чином Велике князівство Литовське простяглося **від Балтики** на півночі **до Причорномор'я** на півдні та **від Волині і Поділля** на заході **до Брянська і Новгород-Сіверського** на сході.

**РОСТ ВЕЛИКОГО КНЯЖЕСТВА
ЛИТОВСКОГО ДО 1462 г.**

**Велике
князівство
Литовське за
Ольгерда**

Принцип “оксамитового завоювання” Русі:

**“Я старовини не рушу,
новини не ввожу”.**

Ольгерд

Велике князівство Литовське – руська чи литовська держава?

- У Великому князівстві Литовському **9/10** населення складала **білоруси** та **українці**.
- Державна мова – **руська**.
- Домінуюча релігія – **православ'я**.
- Зберігалися: **система руського князівського управління, військова організація, фортифікація та адміністративний устрій**.
- **“Руська правда”** стала джерелом литовського права.
- Литовці переймали **здобутки руської культури**.

Нащадки Ольгерда

- Ольгерд мав від 2 жінок 12 синів і 5 дочок, від яких з часом пішли українські княжі роди **Олельковичів, Вишневецьких, Заславських, Корецьких, Ружинських, Сангушків та Чарторийських.**

ТЕСТУВАННЯ

Який князь був першим об'єднувачем Литви?

А Гедимін

Б Витень

В Ольгерд

Г Міндовг

**За час правління якого князя
князівство Литовське простяглося
від Балтики на півночі до
Причорномор'я на півдні та від
Волині і Поділля на заході до
Брянська і Новгород-Сіверського на
сході?**

- А Гедимін
- Б Витень
- В Ольгерд
- Г Міндовг

**Який литовський князь заснував місто
Вільно і зробив його столицею
князівства?**

А Гедимін

Б Витень

В Ольгерд

Г Міндовг

**Який литовський князь допомагав
Ольгерду вести боротьбу з
німецькими орденами?**

А Кейстут

Б Витень

В Ольгерд

Г Міндовг

3. Крєвська унія

Діти Ольгерда

Від першого шлюбу з Марією Вітебською

- Андрій — князь полоцький і псковський
- Дмитро — князь брянський
- Володимир — князь київський
- Костянтин - князь чернігівський
- Федір — князь ратненський
- Агріпіна (пом. 1393) — з 1354 р. жінка великого князя суздальсько-нижегородського Бориса Костянтиновича.

Від другого шлюбу з Іуліанією Тверською

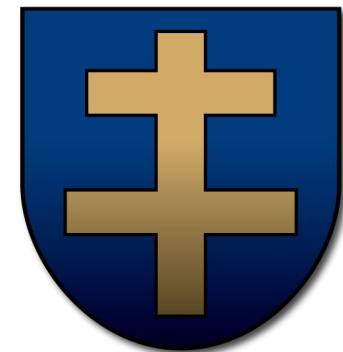
- Ягайло (*Володислав*) — король польський
- Скиргайло (*Іван*) — князь київський
- Корібут (*Дмитро*) — князь новгород-сіверський і чернігівський
- Карігайло (*Казімір, Костянтин*) — князь мстиславський
- Лунгвеній (*Семен*) — князь новгородський
- Віганд (*Федір, Олександр*) — князь керновський
- Свидригайло (*Яків, Болеслав*) — великий князь литовський
- Кенна (пом. 27 березня 1368) — з 1359 р. жінка Казимира IV Поморського
- Елена — жінка князя Володимира Андрійовича Хороброго
- Федора
- Марія
- Олександра
- Євфімія
- Євфросінія

Ольгерд, минаючи своїх **братів** та старших синів, призначив своїм спадкоємцем сина **Ягайла**, що привело до **боротьби за великокняжий престол.**

Ягайло

Великий
Князь Литовський
(1377-1381, 1382-1386)

Найстарший серед
Гедиміновичей **Кейстут** з
прихильністю ставився до
Ягайла, боронив державу від
німців, часто приїжджав у
Вільну, давав поради молодому
князеві, його син **Вітовт** став
приятелем Ягайла.

Кейстут

дядько Ягайла

**Громадянська війна у
Великому князівстві
Литовському
(1381—1384)**

Кейстут в листопаді **1381** року,
дізнався про таємний договір
Яґайла з хрестоносцями,
підписаний у Давидишках 31
травня 1380 р.

Обурений він **захопив Вільно**
й сам став великим князем.

У **1382** р. Ягайло схопив і
задушив свого дядька
Кейстута.

Вітовту вдалося **втекти** до
столиці Пруссії Марієнбургу, де
він знайшов підтримку у
лицарів.

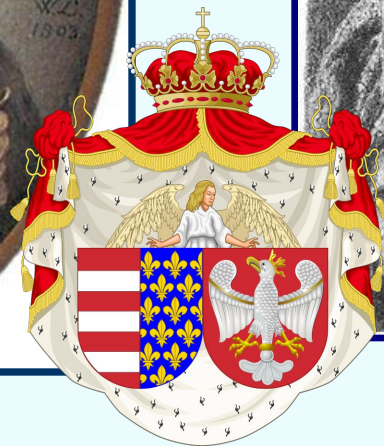
Захоплення Кейстута й Вітовта князем Ягайлом

«Верховну» владу Яґайла не
визнавали багато
православних князів, в тому
числі — його брати Андрій
Полоцький та Дмитро
Брянський, що звернулися
за допомогою до Москви.

Ягайло опинився у важкому становищі, йому загрожували Польща, Тевтонський орден та Московське князівство.

В цей час польські пани запропонували йому **одружитися з королевою Ядвігою**, стати королем Польщі і об'єднати обидві держави.

Король Ядвіґа

Вільгельм

(герцог Австрії)
обранець
Ядвіги

**Ядвіга з
сокирою у
руках
намагається
вирватись із
замку
Вавель.**

**Картина Яна
Матейко**

Кревська унія

У **1385 р.** у **м. Креві** була
заклучена **угода (унія)**

ПРИЧИНИ

- **Прагнення Ягайла знайти підтримку в боротьбі за владу**, що точилася між синами Ольгерда та його племінником Вітовтом.
- **Необхідність об'єднати сили Польського королівства і Великого князівства Литовського в боротьбі з агресією Тевтонського ордену.**
- **Виникнення нової загрози Литві зі Сходу — з боку Московського князівства.**
- **Прагнення Польщі мирним шляхом через унію з Литвою здобути руські землі, підпорядковані литовцям.**

УМОВИ

- Великий князь литовський **Ягайло** Ольгердович мав **одружитися** з польською королевою **Ядвігою** і **стати польським королем**, одночасно залишаючись правителем Литви.
- **Польща і Литва утворювали єдину федеративну державу з керівним центром у Польщі.**
- Ягайло **зобов'язувався прийняти** разом з язичницьким населенням Литви **хрещення за католицьким обрядом.**
- **Литва повертала Польщі всі будь-коли захоплені землі**, приєднувала «на віки-вічні свої литовські й руські землі до Корони польської» й **обертала на її користь великокнязівську казну.**

НАСЛІДКИ

- **Ліквідація Литви як самостійної держави**, забезпечення умовами унії панівної ролі поляків у новому державному формуванні.
- **Початок тривалої боротьби литовської і руської знаті за збереження самостійності Литви.**

Після унії

- У **1386 р.** Ягайло **одружився** з Ядвігою і став королем **Володиславом II**.

Ян Матейко. Весілля Ядвіги та Володислава II (Ягайла)

Володислав II

**польський король
(1386-1434)**

Після унії

- У **1386 р.** Ягайло **одружився** з Ядвігою і став королем **Володиславом II (1386-1434)**.
- У **1387 р.** **Ядвіга** завоювала **Галичину** і проголосила себе **королевою Русі** (Галичини та Лодомерії).

РОСТ ВЕЛИКОГО КНЯЖЕСТВА ЛИТОВСКОГО ДО 1462 г.

Після унії

- У **1386 р.** Ягайло **одружився** з Ядвігою і став королем **Володиславом II (1386-1434)**.
- У **1387 р.** **Ядвіга** завоювала **Галичину** і проголосила себе **королевою Русі** (Галичини та Лодомерії).
- З **1387 р.** почалося **вихрещування** та **окатоличення Литви**. Католикам дані великі **привілеї**. Містам, що перейшли на латинство дароване **Магдебурзьке право**.
- **Все це викликало велике невдоволення серед литовського і особливо руського населення і привело до громадянської війни 1389-1392 рр.**

ТЕСТУВАННЯ

Прочитайте уривок з історичного джерела та дайте відповідь на запитання

«...государ Ягайло, великий князь, з усіма своїми ще нехрещеними братами, ближніми, ...що проживають на його землях, жагуче бажає й просить прийняти їх у католицьку

віру святої римської церкви... Нарешті, князь Ягайло обіцяє свої литовські й руські землі навік приєднати до королівства Польського».

У якій угоді були зазначені ці умови?

- А Кревській унії 1385 р.
- Б Городельській унії 1413 р.
- В Люблінській унії 1569 р.
- Г Берестейській унії 1596 р.

Знайдіть у переліку умови Кревської унії

1. Польська королева ставала володаркою Литви.
2. Польща і Литва утворювали єдину державу.
3. Хрещення Литви за католицьким обрядом.
4. Литва свою віддавала Смоленську землю Московському князівству.

А 1, 2

Б 1, 3

В 2, 3

Г 2, 4

Дайте відповідь на запитання

Після укладення Кревської унії Польща надовго приєднає його до своїх володінь цей край».

Якою цифрою на карті позначено «цей край»?

- А 1
- Б 2
- В 3
- Г 4

У якому році король Ядвіґа приєднала до Польського королівства Галичину?

А 1385

Б 1387

В 1389

Г 1386

4. Правління Вітовта та Городельська унія

Володислав II (Ягайло) призначив
Скиргайла своїм намісником у
Великому князівстві Литовському

Скиргайло Ольгердович

намісник
польського
короля Владислава
II у Великому
князівстві
Литовському

(1386-1392)

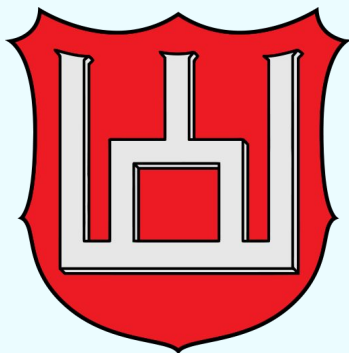
Війна Вітовта проти Ягайла та унії

- **Вітовт виступив проти умов Кревської унії** та почав боротьбу за політичну незалежність Великого князівства Литовського.
- В кінці кінців у **1392** р. Ягайло і Вітовт заключили угоду, за якою **Вітовт став Великим князем Литовським**.

Вітовт

Великий князь
Литовський

(1392-1430)

ALEXANDER VIIOOLDUS MAGNUS DUX LITHVANA
FUNDATOR PRÆPOSITURÆ BARSZTUNENSIS ANNO POST
CHRISTUM NATUM CALZTERIA 6to ANTE
FESTUM ASSUMPTIONIS BV MARIA

Спроба українських князівств отримати державну незалежність

- На початку 90-х рр. XIV ст. більшість руських князівств відмовилася визнати Кревську унію, а разом з нею владу як польського короля, так і великого князя литовського.
- Це була спроба домогтися державної незалежності автономних князівств.

Поразка і контрнаступ

- На чолі виступу стали князі:
 - *київський Володимир Ольгердович,*
 - *новгород-сіверський Дмитро Корибут*
 - *подільський Федір Кориатович.*
- Вони діяли розрізнено, що привело до поразки.
- Почався контрнаступ литовських загонів на руські землі.

Ліквідація Вітовтом самостійності удільних князівств

- Протягом **1392—1395** рр. Вітовт відібрав у **повсталих князів князівства й передав їх своїм прибічникам.**
- Руська знать поставилася до них вороже. Коли на місце усунутого Володимира Ольгердовича до Києва в **1394** р. прибув **Скиргайло**, боярство відмовилося йому коритися.

Скиргайло Ольгердович

Великий князь
Київський
(1395-1397)

Ліквідація Вітовтом самостійності удільних князівств

- Протягом **1392—1395 рр.** Вітовт відібрав у **повсталих князів князівства й передав їх своїм прибічникам.**
- Руська знать поставилася до них вороже. Коли на місце усунутого Володимира Ольгердовича до Києва в **1394 р.** прибув **Скиргайло**, боярство відмовилося йому коритися.
- **Скиргайло** мусив відмовитися від обмеження прав місцевих можновладців і **почав підтримувати їхнє прагнення до незалежності від центру.**
- У **1397 р.** Вітовт призначає київським князем Івана Гольшанського.
- **Удільний устрій руських земель було ліквідовано.**

**Вітовт ліквідував на території
України найбільші удільні
князівства, створив замість них
звичайні литовські провінції, в яких
правили великокнязівські намісники.**

**З 1398 року Литовське
князівство стало
називатися Велике
князівство Литовське, Руське
і Жемайтійське.**

**Це було пов'язане з планами
використати конфлікт між
татарами та об'єднати у
одній державі всі землі Русі.**

Війна між татарами

- У 1389 р. хан Тохтамиш напав на володіння свого колишнього покровителя еміра Тимура (Тамерлана) і розпочав з ним тривалу боротьбу.
- У 1391-1395 рр. у війні з еміром Тамерланом хан Тохтамиш втратив усі свої володіння на схід від Волги.
- У 1398–1399 рр. військо Тохтамиша було розбите ханом Заволзької орди Тимур-Кутлуєм, і він був змушений втекти у Литву до Великого князя Литовського Вітовта.
- У 1398 армія Вітовта спустилася вниз Дніпром і атакувала північний Крим, а тоді повернула на схід і дійшла до річки Дон.
- Хан Тохтамиш віддав завойовані Литві. І пообіцяв віддати всі землі Русі, включаючи і Московське князівство.

Союз з ханом Тохтамишем та Тевтонським Орденем

- У 1398 армія Вітовта спустилася вниз Дніпром і атакувала північний Крим, а тоді повернула на схід і дійшла до річки Дон.
- Хан Тохтамиш віддав завойовані Литві.
- Вітовт уклав з Тохатмишем угоду за якою хан пообіцяв віддати Литві всі землі Русі, включаючи Московське князівство і Новгород.
- Тевтонський орден дав згоду визнати Вітовта правителем всієї Литви, Русі і Новгорода в обмін на поступку ордену Пскова.

Діяння Вітовта

- **Завоював південні території Русі, вийшов до Чорного моря.**

РОСТ ВЕЛИКОГО КНЯЖЕСТВА ЛИТОВСКОГО ДО 1462 г.

- Территория Новгородского княжества (владение Миндоуга) в 1230-40-х гг.
- ЮЗ. граница балтов в нач. XII в.
- Земли, присоединенные к ВКЛ
- при Миндоуге (до 1263)
- при Тройдене и Витене (1270-1316)
- при Гедимине (1316-41)
- при Ольгерде и Кейстуте (1345-77)
- при Витовте (1392-1430)
- 1422
- 1340
- 1366
- 1384-1422
- 1392-1422
- Земли, временно входившие в состав ВКЛ и годы владения
- 1384-1422
- 1422
- Земли ВКЛ, временно входившие в состав других государств в годы владения
- Верховские княжества, зависимые от ВКЛ
- Дикое Поле, номинально зависимое от ВКЛ
- Территория ВКЛ к 1462 г.
- Границы других государств на 1462 г.
- Столицы государств
- Центры воеводств (с 1413) и автономных земель

Діяння Вітовта

- **Завоював південні території Русі, вийшов до Чорного моря.**
- **Розбудував систему опорних укріплень, поставив фортеці на південних кордонах.**
- **Вів тривалу боротьбу з татарами**, здійснив у **1397—1398 рр.** два переможних походи проти Золотої Орди, але у **1399 р.** литовські війська були **розбиті татарськими загонами під Ворсклою.**

Битва під Ворсклою

Битва під Ворсклою 1399 р.

Склад військ

- **Східноєвропейський союз** в складі сил Литви, Польщі, Тевтонського Ордену, Молдовського і Волоського князівств, а також татар хана Тохтамиша.
- Ординські війська під командуванням емір Єдигея та Тимур-Кутлука.

Битва під Ворсклою 1399 р.

Наслідки:

**Сюзні війська розбиті татарськими
загонами Едигея.**

**Після цієї поразки зупинилось
становлення самостійної Литовсько-
Руської держави.**

**Вітовт вимушений був піти на
зближення з Польщею.**

Діяння Вітовта

- **Завоював південні території Русі, вийшов до Чорного моря.**
- Розбудував систему опорних укріплень, поставив фортеці на південних кордонах.
- **Вів тривалу боротьбу з татарами**, здійснив у **1397—1398 рр.** два переможних походи проти Золотої Орди, але у **1399 р.** литовські війська були **розбиті татарськими загонами під Ворсклою.**
- Протягом **1406—1408 рр.** здійснив три походи у **Московське князівство.** Московський князь Василь I визнав приналежність до Литви **Смоленської землі та Верховських князівств.**

РОСТ ВЕЛИКОГО КНЯЖЕСТВА ЛИТОВСКОГО ДО 1462 г.

- Территория Новгородского княжества (владение Миндоуга) в 1230-40-х гг.
- ЮЗ. граница балтов в нач. XIII в.
- Земли, присоединенные к ВКЛ
 - при Миндоуге (до 1263)
 - при Тройдене и Витене (1270-1316)
 - при Гедимине (1316-41)
 - при Ольгерде и Кейстуте (1345-77)
 - при Витовте (1392-1430)
- Даты и границы присоединения
- Земли, временно входившие в состав ВКЛ и годы владения
 - [1384-1422]
 - [1366]
- Земли ВКЛ, временно входившие в состав других государств в годы владения
- Верховские княжества, зависимые от ВКЛ
- Дикое Поле, номинально зависимое от ВКЛ
- Территория ВКЛ к 1462 г.
- Границы других государств на 1462 г.
- Столицы государств
- Центры воеводств (с 1413) и автономных земель

Діяння Вітовта

- **Завоював південні території Русі, вийшов до Чорного моря.**
- Розбудував систему опорних укріплень, поставив фортеці на південних кордонах.
- **Вів тривалу боротьбу з татарами**, здійснив у **1397—1398 рр.** два переможних походи проти Золотої Орди, але у **1399 р.** литовські війська були **розбиті татарськими загонами під Ворсклою.**
- Протягом **1406—1408 рр.** здійснив три походи у Московське князівство. Московський князь Василь I визнав приналежність до Литви **Смоленської землі та Верховських князівств.**
- У **1410 р.** Вітовт разом з Ягайлом очолював польсько-литовські війська, які завдали поразки німецьким рицарям у **Грюнвальдській битві.**

Грюнвальдська битва

Учасники

- **Союзна армія**, до складу якої входили польські, литовські, українські частини, смоленські полки, загони кримських татар і чеські найманці. **Близько 45 тис. воїнів** (за іншими даними 100 тис.), 91 хоругва.
- **Збройні сили Тевтонського ордену** склалися з німецьких і французьких рицарів та найманців з багатьох країн Західної Європи. **Близько 39 тис. воїнів, 51 прапор** (кожен загін мав свій прапор).

Керівники війська:

- **Польський король Владислав II Ягайло і великий князь литовський Вітовт.**
- **Великий магістр Тевтонського ордену Ульріх фон Юнгінген.**

Результат і наслідки

Результат

- Битва проходила з перемінним успіхом і завершилася **цілковитою поразкою тевтонських рицарів**. Війська Тевтонського ордену втратили 18 тис. убитими (загинув і великий магістр ордену) і 14 тис. полоненими.

Наслідки

- Було **підірвано** військово-політичну **могутність** Тевтонського **ордену**, розпочався його **занепад**.
- **Зупинено** просування ордену на слов'янський Схід.

Діяння Вітовта

- **Завоював південні території Русі, вийшов до Чорного моря.**
- Розбудував систему опорних укріплень, поставив фортеці на південних кордонах.
- **Вів тривалу боротьбу з татарами**, здійснив у **1397—1398 рр.** два переможних походи проти Золотої Орди, але у **1399 р.** литовські війська були **розбиті татарськими загонами під Ворсклою.**
- Протягом **1406—1408 рр.** здійснив три походи у Московське князівство. Московський князь Василь I визнав приналежність до Литви **Смоленської землі та Верховських князівств.**
- У **1410 р.** Вітовт разом з Ягайлом очолював польсько-литовські війська, які завдали поразки німецьким рицарям у **Грюнвальдській битві.**
- У **1413 р.** уклав з Польщею **Городельську унію**, яка обмежувала права і привілеї православної шляхти у Великому князівстві Литовському.

Городельська унія 1413 р.

Городельська унія — угода між польським королем Владиславом II Ягайлом та великим князем литовським Вітовтом, укладена 2 жовтня 1413 р. в замку Городель на річці Західний Буг.

ПРИЧИНИ

- Суттєве **зміцнення позицій Литви** внаслідок перемоги в Грюнвальдській битві.
- **Прагнення литовських князів здобути незалежність від Польщі.**
- **Згода поляків на певні поступки Литві** з метою збереження польсько-литовської унії.

ОСНОВНІ УМОВИ

- Підтвердження існування Великого князівства Литовського з його політичною самостійністю.
- Уніфікація адміністративно-територіального устрою за польським зразком, запровадження у Литві власного сейму та посадових осіб, подібних до польських.
- Руські землі після смерті Вітовта залишалися у складі Литовської держави.
- Зрівняння у правах і привілеях шляхти католицького віросповідання Литви і Польщі.

НАСЛІДКИ

- Зміцнення союзу Литви і Польщі в боротьбі з Тевтонським орденом.
- Започаткувала релігійну нетерпимість польської влади до прихильників православ'я на руських землях.
- Релігійний розкол між православними народними масами й окатоличеною знаттю.

Діяння Вітовта

- **Завоював південні території Русі, вийшов до Чорного моря.**
- Розбудував систему опорних укріплень, поставив фортеці на південних кордонах.
- **Вів тривалу боротьбу з татарами**, здійснив у **1397—1398 рр.** два переможних походи проти Золотої Орди, але у **1399 р.** литовські війська були **розбиті татарськими загонами під Ворсклюю.**
- Протягом **1406—1408 рр.** здійснив три походи у Московське князівство. Московський князь Василь I визнав приналежність до Литви **Смоленської землі та Верховських князівств.**
- У **1410 р.** Вітовт разом з Ягайлом очолював польсько-литовські війська, які завдали поразки німецьким рицарям у **Грюнвальдській битві.**
- У **1413 р.** уклав з Польщею **Городельську унію**, яка обмежувала права і привілеї православної шляхти у Великому князівстві Литовському.
- У **1430 р.** Вітовт **проголошений королем «Литовського королівства».**

**Освячена корона, яку послав
Сигизмунд до Вітовта була
перехоплена польською шляхтою.**

**Незабаром Вітовт помер, так і не
будучи коронованим як король.**

Велике князівство Литовське за князя Вітовта

ТЕСТУВАННЯ

Хто з володарів Литви ліквідував удільний стрій і запровадив провінції?

А Гедимін

Б Кейстут

В Ягайло

Г Вітовт

В якому році Литовське князівство стало називатися Велике князівство Литовське, Руське і Жемайтійське?

А 1398 р.

Б 1410 р.

В 1569 р.

Г 1596 р.

**У якому році відбулась битва під
Ворсклою?**

А 1385 р.

Б 1399 р.

В 1569 р.

Г 1596 р.

Наслідок битви під Ворсклою

- А Зупинила просування Тевтонського ордену на схід
- Б Змусила Вітовта піти на зближення з Польщею
- В Привела до ліквідації удільного устрою руських князівств.
- Г Визнання Вітовта королем Литви

У якому році відбулась Грювальська битва?

А 1385 р.

Б 1410 р.

В 1569 р.

Г 1596 р.

Наслідок Грюнвальдської битви

- А Зупинила просування Тевтонського ордену на схід
- Б Змусила Вітовта піти на зближення з Польщею
- В Привела до ліквідації удільного устрою руських князівств.
- Г Визнання Вітовта королем Литви

У якому році заключена
Городельська унія?

А 1385 р.

Б 1413 р.

В 1569 р.

Г 1596 р.

Знайдіть у переліку умови Городельської унії

1. Підтвердження політичної самостійності Литовської держави.
2. Перехід Київщини у склад Польщі
3. Уніфікація адміністративно-територіального устрою за польським зразком.
4. Визнання кальвінізму головною релігією Литовської держави.
5. Зрівняння у правах і привілеях шляхти католицького віросповідання Литви і Польщі.

А 1, 2, 4

Б 1, 3, 5

В 2, 3, 5

Г 2, 3, 4

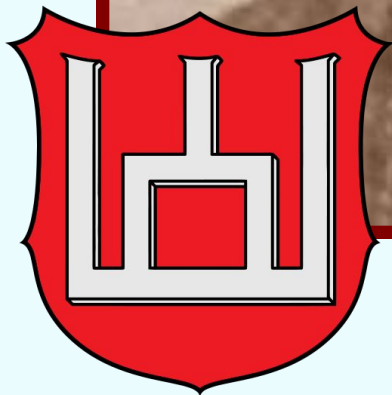
5. Велике князівство Руське

Обрання Свидригайла Великим князем Литовським

- Городельською унією була не задоволена частина литовської знаті. Одночасно зростало **обурення білоруської й української знаті привілеями католиків.**
- Після смерті Вітовта в **1430 р.** білоруська та українська знать **без згоди Ягайла обрала** великим князем Литовським його молодшого брата **Свидригайла.**

Свидригайло Ольгердович

Великий князь
Литовський
(1430-32)

Захоплення Польщею Західного Поділля

- Ягайло у 1431 р. напав на Західне Поділля.
- Невдоволений Свидригайло пішов на розрив із Польщею.
- Влітку 1431 р. війська Свидригайла були розбиті військами Ягайла.
- У 1432 р. війна Литви і Польщі закінчилася перемир'ям, за яким західна частина Поділля відходила до Польщі, а східна залишалася під контролем Литви.

POLEN
 unter
Jagello (Wladislaw II.)
 Ende des
XIV. Jahrhunderts.
 Maßstab 1:15 000 000.

- Länder der polnischen Krone.
- Grossfürstentum Litauen.
- Länder d. Deutschen Ordens.

Проголошення Великого князівства Руського

- Польський двір у серпні 1432 р. організував переворот: Великим литовським князем проголошено брата Вітовта Сигізмунда.

Сигізмунд Кейстатович

Великий князь
Литовський
(1432-1440)

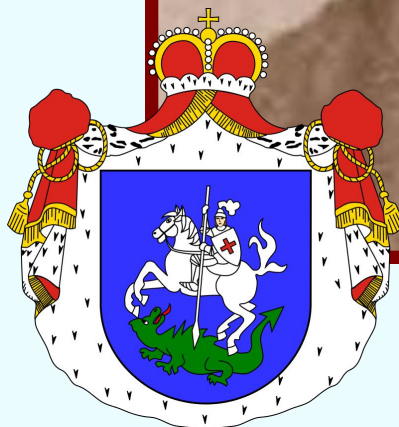

Проголошення Великого князівства Руського

- Польський двір у серпні 1432 р. організував переворот: Великим литовським князем проголошено брата Вітовта Сигізмунда.
- Українська й білоруська знать відмовилася визнати його владу й заявила про **утворення Великого князівства Руського**, яке очолив Свидригайло.

**Свидригайло
Ольгердович**

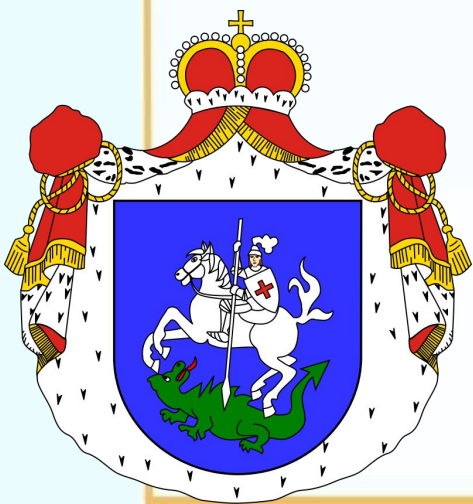
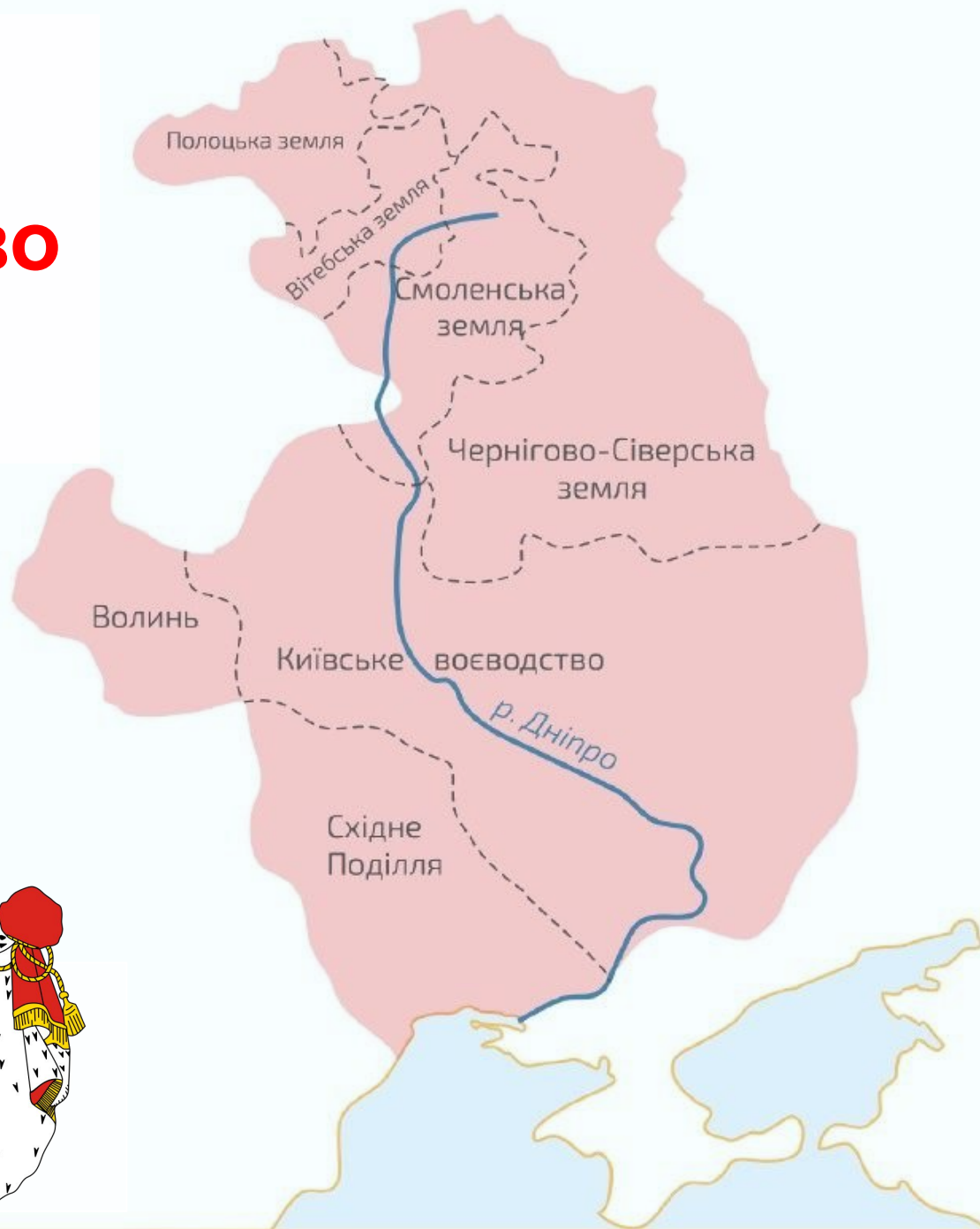
**Великий князь
Руський
(1432-1440)**

Проголошення Великого князівства Руського

- **Польський двір** у серпні **1432 р.** організував **переворот**: **Великим литовським князем проголошено** брата Вітовта **Сигізмунда**.
- Українська й білоруська знать відмовилася визнати його владу й заявила про **утворення Великого князівства Руського**, яке очолив **Свидригайло**.
- До складу князівства ввійшли **Київщина**, землі **Чернігівщини** й **Сіверщини**. **Волинь**, **Східне Поділля**, **Смоленщина**, **Вітебщина** й **Полоцька земля**.

Велике князівство Руське

Війна і поразка

- Почалась нова війна Польщі та Литви. У воєнних діях спочатку перемагав Свидригайло.
- Володислав II видав привілей про зрівняння в правах православної знаті з католицькою, що підштовхнуло частину останніх до переходу на бік Сигізмунда.
- 1 вересня 1435 р. на р. Швянті під Вількомиром військо Свидригайла зазнало жахливої поразки (полягли 13 і потрапили до полону 40 руських князів).
- 1436 р. від Руського князівства відпали Смоленська, Полоцька й Вітебська землі.

**Повстання Свидригайла -
останній збройний виступ
знаті, спрямований на
відродження Руської
держави.**

Відновлення й ліквідація Київського та Волинського удільних князівств

- Після смерті Сигізмунда в 1440 р. великим князем обрано сина Ягайла Казимира.

Казимир Яґайлович

Великий князь
Литовський
1447-1492

Відновлення й ліквідація Київського та Волинського удільних князівств

- Після смерті Сигізмунда в **1440 р.** великим князем обрано сина Ягайла **Казимира**.
- Побоюючись нового повстання, правлячі кола Литви визнали **Свидригайла** великим князем **удільного Волинського князівства** й **відновили удільність Київського князівства**.

POLEN
 unter
Jagello (Wladislaw II.)
 Ende des
XIV. Jahrhunderts.
 Maßstab 1:15 000 000.

- Länder der polnischen Krone.
- Grossfürstentum Litauen.
- Länder d. Deutschen Ordens.

Відновлення й ліквідація Київського та Волинського удільних князівств

- Після смерті Сигізмунда в **1440 р.** великим князем обрано сина Ягайла **Казимира**.
- Побоюючись нового повстання, правлячі кола Литви визнали **Свидригайла** великим князем **удільного Волинського князівства** й **відновили удільність Київського князівства**.
- Після смерті Свидригайла в **1452 р.**, **Казимир ліквідував Волинське князівство**, а в **1471 р.** - **Київське**.

ТЕСТУВАННЯ

Прочитайте уривок з історичного джерела та дайте відповідь на запитання

«Після смерті Вітовта, Ягайло у 1431 р. розпочав воєнні дії проти Литви. Чергове протистояння закінчилося перемир'ям, за яким західна частина земель відходила Польщі, а східна залишалася під контролем Литви».

Якою цифрою на карті позначено землі, що відійшли до Польщі?

- А 1
- Б 2
- В 3
- Г 4

**В якому році виникло Велике
князівство Руське?**

А 1385

Б 1410

В 1432

Г 1399

Хто очолив Велике князівство Руське?

А Скиргайло

Б Ягайло

В Свидригайло

Г Сигізмунд